

структури, якими бачаться ентропійні техніко-економічні, антиентропійні нефотосинтетичні та ентропійні енергетичні системи.

Ідеологією реформування індустріальної сфери на засадах достатності економічного знання має бути інноваційний розвиток техніко-економічних, енергетичних та інших індустріальних систем, спрямований на збереження, а не руйнування довкілля.

Ефективність взаємодії живого з неживим забезпечуватиметься завдяки їх керованості розумним. Історично апробований симбіоз сільської управи, церкви і школи належить перетворювати в новітні антиентропійні владно-інтелектуальні системи.

Інновативна побудова кластерів, кластерних мереж, інфраструктур і транснаціональних корпорацій на основі описаних типів самовідтворюваних, самодостатніх господарських систем відкриває можливості творення стійкої до кризогенних викликів економіки та сприяння її розвитку незагрозливим для нащадків шляхом. З метою забезпечення контрольованості таких об'єктів відповідно стає все невідкладнішим проектування інновативних моделей контролю.

Умовою вказаних суспільно-господарських трансформацій є наповнення антиентропійним змістом діяльності монетарного сектору економіки. Україна здатна запропонувати європейському та світовому співтовариству засновану на біоенергетичних засадах новітню грошову систему, покликану витіснити існуючу, котра грошово-кредитними важелями і діями провокує руйнівне господарювання.

Викладене окреслює інновативні підходи до концептуалізації та визначення напрямів контрольованості економіки, адекватні теперішнім глобальним викликам. Рекомендовані концептуальні положення пропонується класи в основу ідентифікації об'єктів і суб'єктів контролю та удосконалення контролюючих систем.

Підтримка ініціатив щодо побудови інновативних моделей контролю відкриває перспективу творення Україною стійкої до кризогенних викликів національної економіки, посилення її контрольованості і керованості та сприяння розвитку безпечним для нащадків шляхом.

УДК 336.225.673

ТРАНСФОРМАЦІЯ СУТНОСТІ ПОДАТКОВОГО КОНТРОЛЮ

О.А. Шевчук

Національна академія статистики, обліку та аудиту

В умовах превалюючої частки податкових платежів у дохідній частині держбюджету, нерівномірного податкового навантаження в національній економіці, нестачі фінансових ресурсів на рівні держави, суб'єктів господарювання і домогосподарств, незадовільного наповнення державного і місцевих бюджетів, бюджетів загальнодержавних позабюджетних фондів, неефективної системи податкових пільг, високої плинності чинного податкового законодавства, впровадження податкових інновацій, а відтак – істотної невизначеності діяльності платників податків, низької податкової культури юридичних і фізичних осіб особливої уваги потребує вдосконалення, підвищення дієвості й ефективності податкового контролю.

Завдяки податковому контролю держава не лише вирішує свої фінансові завдання, а й формує обґрунтовану фінансову політику, регулює фінансову і економічну діяльність господарюючих суб'єктів. Крім того, за допомогою податкового контролю вирішуються завдання зниження рівня економічних злочинів і економічної стабілізації суспільства.

Питанням податкового контролю присвячено роботи С.Богачова, І.Литвинчук, Г.Нестерова, Ю.Соловйової, Д.Французова, А.Чередніченко, Л.Черномордова, Т.Шевцової та ін. Однак, проблематика податкового контролю розглядається дослідниками неоднозначно. Попри широке висвітлення форм і методів здійснення податкового контролю в економічній літературі, недостатня увага приділяється питанням його взаємозв'язку з державною фінансовою політикою. Ось чому слід уточнити визначення сутності податкового контролю як функції податкового менеджменту і чітко визначитися з економічними відносинами, що визначають межі поширення контрольних заходів, здійснюваних в оподаткуванні.

Стосовно фінансового контролю інститут податкового контролю займає підпорядковане положення в силу більш високого порядку самого інституту фінансів і фінансового контролю [1].

На думку Г.Нестерова, особливості здійснення податкового контролю поза рамками ДФК і виокремлення його в самостійний вид контролю, вимагає розробки спеціальних методик його проведення залежно від виду податку, об'єкта оподаткування, податкової бази та інших елементів. При цьому теоретичного обґрунтування потребує визначення сутності податкового контролю, форм і методів його здійснення, з'ясування його впливу на ефективність суспільного виробництва, зміну податкової бази і економічну безпеку країни. Ним пропонується в теорії податкового контролю виокремити інститути, які з економіко-правових позицій найбільш повно розкривають його сутність і зміст. Причому він наголошує на характері відповідних відносин, зазначаючи, що в ході податкового контролю виникають відносини, які є складовою частиною податкових економіко-правових відносин, котрі мають особливі ознаки. Водночас, Г.Нестеров зазначає, що податковий контроль, з позиції його впливу на розв'язання проблем, які виникають в системі економічних відносин з приводу перерозподілу ВВП, можна розглядати як соціально-економічну категорію. Це підтверджується і тим фактом, що податковий контроль часто стає знаряддям переділу власності в інтересах групи осіб чи однієї особи. За допомогою контролю, в т.ч. і податкового, можна вирішувати завдання консолідації суспільства і розвитку суспільної самосвідомості [2].

На наш погляд, податковий контроль слід розглядати як неодмінну і дуже важливу складову як, насамперед, ДФК (державний податковий контроль (ДПК)), так і внутрішньокорпоративного фінансового контролю, регіонального фінансового контролю і самоконтролю приватних підприємств та домогосподарств.

Для визначень податкового контролю багатьох пострадянських авторів характерні відсутність виокремлення системоутворюючих ознак й загальнотеоретична обмеженість, спрямованість на прості, детерміновані економічні об'єкти, притаманні плановій економіці, неврахування динамічності і стохастичності сьогоденних економічних агентів.

Поняття «податковий контроль» розглядається в двох аспектах: вузькому і широкому. В широкому аспекті податковий контроль – це сукупність заходів державного регулювання, що забезпечують в цілях реалізації ефективної державної фінансової політики економічну (в т.ч. і фінансову – О.Ш.) безпеку держави і дотримання державних і

муніципальних фіскальних інтересів. У вузькому аспекті податковий контроль – це контроль держави в особі компетентних органів за законністю і доцільністю дій в процесі введення, сплати чи стягнення податків і зборів [4, с. 303]. Втім, щодо останнього, то на наш погляд, податковий контроль має включати і контрольні заходи стосовно відшкодування частини утриманих податків.

Більш повно сутність податкового контролю тлумачиться як діяльність податкових органів з спостереження за відповідністю процесу організації платниками податків обліку об'єктів оподаткування, методики обчислення й сплати податків і податкових платежів за чинними нормативно-законодавчими актами, виявлення відхилень, допущених у ході виконання норм податкового законодавства, та визначення впливу наслідків порушень на податкові зобов'язання [5, с.57]. Однак, на думку Ю.Соловйової, така позиція є достатньо спірною через те, що податковий контроль фактично пов'язаний з податковим органом. Навряд чи визначення податкового контролю логічно більше пов'язувати з діяльністю тільки цих організацій. Так, безумовно, вони є основними. Проте, виникає запитання, хто здійснює контроль за нарахуванням, стримуванням ПДВ при перетинанні митного кордону України, коли необхідно сплатити ПДВ чи акцизний збір. Представляється, що основним критерієм визначення має бути об'єкт контрольних дій – система обов'язкових платежів в Україні [3].

На наше переконання, ДПК здійснюють не лише податкові, а й митні органи, а також рахункові палати в частині контролю податкових надходжень до дохідної частини державного і місцевих бюджетів й використання наданих суб'єктам господарювання і фізичним особам податкових пільг.

З урахуванням вищезазначеного, на нашу думку, під ДПК слід розуміти діяльність уповноважених державою органів з контролю за дотриманням платниками податків, податковими агентами і платниками зборів і обов'язкових платежів правильності нарахування, повноти і своєчасності сплати податків, зборів і обов'язкових платежів до державного і місцевих бюджетів і державних позабюджетних фондів, а також відшкодування частини утриманих податків з метою збалансування інтересів учасників податкових відносин, контролю за реалізацією підконтрольними суб'єктами своїх прав, зниження податкових ризиків держави, територіальних громад, господарюючих суб'єктів і населення, виявлення порушень податкового законодавства, запобігання їх виникненню, підвищення податкової культури і дисципліни платників податків (обов'язкових зборів і платежів).

Акцентуватись увага при аналізі надходження податків має на галузях, в яких динаміка податкових надходжень не відповідає тенденціям, що спостерігаються в економіці країни. Ситуація, коли перевірка однієї крупної компанії галузі з виявленням типових порушень і схем призводить до зростання надходжень податків загалом по галузі, отримала назву хвильового ефекту. Наприклад, подібні ефекти спостерігались в нафтовій галузі, будівництві і торгівлі [6].

Податковий контроль є складним багатовимірним процесом, а відтак забезпечення його дієвості і ефективності значною мірою можливе за уточнення його теоретико-методологічних засад і розроблення конкретних рекомендацій щодо вдосконалення проведення різнопланових контрольно-ревізійних, контрольно-аналітичних і експертних заходів у цій сфері. Система податкових відносин є частиною фінансових відносин, пов'язаних з перерозподілом ВВП, у т.ч. в інтересах економічної (включаючи

фінансову) безпеки держави. Ця її трансфертна здатність визначається як фіскальна функція податкового контролю, що діє незалежно від рівня розвитку економіки.

Список використаних джерел.

1. Якупов З.С. Институт налогового контроля в системе государственного финансового контроля / З.С. Якупов // Казанский экономический вестник. – 2013. – № 2. – С.80-84.

2. Нестеров Г.Г. Развитие механизмов налогового контроля в системе обеспечения экономической безопасности России: автореф. дис. на соискание учен. степени канд. экон. наук: спец. 08.00.10 – финансы, денежное обращение и кредит / Г.Г.Нестеров. – М., 2009. – 26 с.

3. Литвинчук І.В. Податковий контроль: напрями удосконалення / І.В.Литвинчук, Н.М.Бурківська // Вісник ЖДТУ. – 2009. – № 2 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ztu.edu.ua/ua/science/publishing/visnik/>

4. Рева Д.В. Правове регулювання податкового контролю в Україні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук / Д.В.Рева. – Харків: НЮАУ, 2005. – 20 с.

5. Черномордов Л.И. Организационно-правовые методы и формы осуществления налогового контроля / Л.И.Черномордов // Культура народов Причерноморья. Серия экономическая. – 2008. – № 144. – С.57.

6. Шевцова Т.В.: “Благодаря отказу от тотального контроля и ориентации контрольной работы на зоны риска и выявление схем ФНС России удалось добиться заметных результатов”[Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rnk.ru/journal/archives/2010/8/nalogovoe_administrirovanie/iz_pervyh_ust/t_v_shevцова

7. Селина М.Н. Внедрение риск-ориентированного подхода в методику налогового контроля / М.Н.Селина // Молочнохозяйственный вестник. – 2013. – №3. – С.78-83.